GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 22215
שם התלמיד/ה: _____

היסטוריה

שאלון 22215 (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
יש לענות על שאלה אחת מכל פרק.
פרק ראשון – לאומיות וציונות – (1×50) – 50 נקודות
פרק שני – מלחמת העולם השנייה והשואה – (1×50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: 1. ספר הלימוד שאושר בנושא לאומיות וציונות וספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה.
בספרים יכולים להיות קטעים מסומנים באמצעות מדגש (מרקר) או בעיפרון, אך בלי הערות בכתב, וכן תקופות או נושאים מסומנים באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר.
2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
שימו לב: בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – לאומיות וציונות

ענו על אחת מן השאלות 1–3. (50 נקודות)

1. צמיחת הלאומיות

(50 נקודות)

(ראו בנספח: מקור שפרסמו איטלקים שעזבו את איטליה במהלך כיבושי נפוליאון.)

א. לפניכם מקור שפרסמו איטלקים שעזבו את איטליה במהלך כיבושי נפוליאון.

– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי במקור שניים מן הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה־19.

– הציגו שני גורמים שעיכבו את המאבקים של התנועות הלאומיות באירופה: גורם אחד על פי המקור, וגורם אחד נוסף.

(25 נקודות)

ב. הציגו גורם אחד שעיכב את צמיחת התנועה הציונית, וגורם ייחודי אחד שסייע לצמיחתה. בחרו במקור מספר הלימוד והסבירו כיצד אחד מן הגורמים שהצגתם בא לידי ביטוי במקור שבחרתם.

(25 נקודות)

2. מאפיינים מלכדים, דרכי פעולה של התנועות הלאומיות

(50 נקודות)

(ראו בנספח: כרטיס ציר (נציג) של פאולינה רוזנבלום שהשתתפה בקונגרס הציוני השני (1898).)

א. לפניכם כרטיס ציר (נציג) של פאולינה רוזנבלום שהשתתפה בקונגרס הציוני השני (1898).

– הסבירו כיצד באים לידי ביטוי בכרטיס הציר שני מאפיינים המלכדים את בני אותו לאום.

– על פי מה שלמדתם, הציגו שני אתגרים (קשיים) שהיו ייחודיים לתנועה הציונית, והסבירו כיצד אחד מהם בא לידי ביטוי בכרטיס הציר.

(25 נקודות)

ב. הציגו שני דפוסי פעילות המשותפים לתנועה הציונית ולתנועות הלאומיות באירופה בראשית דרכן. בחרו במקור מספר הלימוד והסבירו כיצד הוא מבטא את אחד מדפוסי הפעילות שהצגתם.

(25 נקודות)

3. התנועות הלאומיות – מטרות ופעולות

(50 נקודות)

(ראו בנספח: מקור מאת ליאו מוצקין, פעיל ציוני ואחד מיוזמי הקונגרס הציוני.)

א. בחרו בתנועה לאומית שפעלה באחת מן הארצות: יוון, פולין, איטליה, גרמניה.
הציגו את המצב המדיני ואת המצב החברתי־כלכלי בארץ שבה פעלה התנועה הלאומית שבחרתם, והסבירו את ההשפעה של מצב זה על מטרות התנועה ועל אחת מפעולותיה.
(25 נקודות)

ב. לפניכם מקור מאת ליאו מוצקין, פעיל ציוני ואחד מיוזמי הקונגרס הציוני.
– הסבירו כיצד באה לידי ביטוי במקור אחת מן המטרות של התנועה הציונית.
– על פי מה שלמדתם, הציגו שתי פעולות שנקטו העולים בארץ־ישראל בשנים 1881–1914 כדי לקדם מטרה זו.
(25 נקודות)

פרק שני – מלחמת העולם השנייה והשואה

ענו על אחת מן השאלות 4–6. (50 נקודות)

---

4. מדיניות השלטון הנאצי כלפי היהודים בגרמניה וכלפי ארצות הכיבוש

(50 נקודות)
(ראו בנספח: מקור 1 – מיומנו של יוזף גבלס, שר התעמולה בגרמניה הנאצית, שהיה מיוזמי יום החרם., מקור 2 – מתוך הספר "גרמניה הנאצית והיהודים" שיצא בשנת 1997, מאת ההיסטוריון שאול פרידלנדר.)

א. לפניכם שני מקורות 1–2, המתארים את אירועי "יום החרם" (1 באפריל 1933).
– הציגו את ההבדל בין שני המקורות (1–2) בתיאור התגובות של אזרחי גרמניה על יום החרם.
הסבירו שתי סיבות להבדל שהצגתם. בתשובתכם התייחסו לשניים ממאפייני המקור האלה:
סוג המקור, יוצר המקור, מועד יצירת/פרסום המקור.
– על פי מה שלמדתם, הסבירו כיצד דימוי היהודי באידאולוגיה הנאצית בא לידי ביטוי בהחלטת המשטר הנאצי ליזום את יום החרם.
(26 נקודות)

ב. הסבירו כיצד פעל המשטר הנאצי לקידום רעיון "הסֵדר החדש" באירופה בשנתיים הראשונות של המלחמה. בססו את תשובתכם על מקור מספר הלימוד ועל שתי דוגמאות נוספות.
(24 נקודות)

5. הגטאות, יחס האוכלוסייה כלפי היהודים

(50 נקודות)
(ראו בנספח: קטע ממקור מאת רוז'קה קורצ'אק, ובו היא מתארת את גירוש היהודים בעיר וילנה שבליטא מבתיהם לגטו, בספטמבר 1941.)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

א. לפניכם קטע ממקור מאת רוז'קה קורצ'אק, ובו היא מתארת את גירוש היהודים בעיר וילנה שבליטא מבתיהם לגטו, בספטמבר 1941.
– הסבירו כיצד בא לידי ביטוי במקור אחד מדפוסי ההתייחסות של האוכלוסייה המקומית כלפי היהודים בארצות הכיבוש הנאצי.
על פי מה שלמדתם, הציגו את המניעים של מי שנקט דפוס התייחסות זה.
– בחרו במקור מספר הלימוד המציג דפוס התייחסות אחר של האוכלוסייה המקומית בארצות הכיבוש הנאצי, והסבירו כיצד דפוס זה בא לידי ביטוי במקור שבחרתם.
(25 נקודות)

ב. לפניכם כמה סוגי הנהגה שהיו בגטאות: היודנראט; מדריכי תנועות הנוער; אנשי חינוך ותרבות.
השוו בין היודנראט ובין מדריכי תנועות הנוער או אנשי חינוך ותרבות, על פי שני התבחינים (קריטריונים) האלה:
– תחומי פעילות
– קשיים
בכל אחד מן התבחינים הציגו נקודת דמיון אחת והבדל אחד.
(25 נקודות)

6. מלחמת העולם השנייה והמאבק בנאצים

(50 נקודות)
(ראו בנספח: קריקטורה של הצייר אריה נבון שפורסמה בתאריך 5/8/1943.)

א. לפניכם קריקטורה של הצייר אריה נבון שפורסמה בתאריך 5/8/1943.
– הסבירו כיצד השינוי שחל במצבה של גרמניה במהלך המלחמה בא לידי ביטוי בקריקטורה.
– על פי מה שלמדתם, הסבירו שניים מן הגורמים שהובילו לשינוי זה.
(25 נקודות)

ב. – הסבירו מדוע הקריאה למרד נשמעה בגטאות דווקא בשנים 1942–1943. בססו את תשובתכם על מקור מספר הלימוד.
– מדוע לא כל תושבי הגטאות תמכו בהחלטה לצאת למרד? הביאו שתי סיבות.
(25 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

מקור שפרסמו איטלקים שעזבו את איטליה במהלך כיבושי נפוליאון.

כל האיטלקים קידמו בברכה חמה את הצרפתים בבואם לאיטליה, ולראשונה בחייהם גילו עניין בגורלה ובייעודה של האומה.

אבל מאוחר יותר השתנו פני הדברים: כשהגיע האויב [הצרפתים] קיבלוהו עמי איטליה באדישות והיו אף כאלה שהתקוממו נגד הגייסות הצרפתיים ונגד תומכיהם... מה גרם לתוצאה כה מוזרה?... אחת השגיאות העיקריות שנעשו באיטליה הייתה התעלמות מוחלטת מרוח האומה. באיטליה ארגנו מהפכה צרפתית במקום מהפכה איטלקית. אפילו הפטריוטים האיטלקיים לוקים בחוסר היגיון ועקביות בעניין זה: הם מפיצים את הרעיונות, את המנהגים, את האמצעים, את הגישות ואפילו את ההזיות של המהפכה הצרפתית. הוגים פוליטיים הראו בצורה חותכת שלכל עַם יש רוח ייחודית משלו, וכי דרושה לו צורת ממשל ייחודית משלו, ועל אף זאת, לכל הרפובליקות החדשות באיטליה ניתנה החוקה הצרפתית... מפקדי הצבאות הצרפתיים פירקו את נשקם של התושבים האיטלקיים בכל האזורים שבתחום שיפוטם... סיבה נוספת לנמיכות הרוח הלאומית הייתה החלוקה של איטליה להרבה אחוזות פוליטיות קטנות...

אולם עדיין אפשר להציל את איטליה באמצעות תיקון השגיאות האלה. הדבר חשוב לא רק לאיטליה כי אם גם לארצות אחרות: הדרך היחידה לשנות את מאזן הכוחות באירופה... היא לאחד את כל חלקי איטליה לרפובליקה אחת.

(מעובד על פי כ' הרווי, 'הרסטורציה באירופה', בתוך: ג' קולקה [עורך], עידן המהפכות 9, האוניברסיטה הפתוחה, 1982, עמ' 106–107)

מקור מאת ליאו מוצקין, פעיל ציוני ואחד מיוזמי הקונגרס הציוני.

אולי תקדים תחייה גופנית לתחייה רוחנית, אם חלק הגון של העם היהודי יחיה בתנאי חיים נורמליים.

על השאלה אם ניכרת כבר היום תחייה גופנית מסוימת בתוך האיכרים היהודים בארץ, עליי לתת תשובה חיובית... ניכרת זריזות רבה בתרגילי גוף, למשל ברכיבה, בירייה, מה שאין למצוא לחלוטין אצל יהודי הגולה.

(א' ביין [עורך], ספר מוצקין, ההנהלה הציונית והנהלת הקונגרס היהודי העולמי, תרצ"ט, עמ' 45–46)

מקור 1 – מיומנו של יוזף גבלס, שר התעמולה בגרמניה הנאצית, שהיה מיוזמי יום החרם.

1 באפריל 1933

החרם נגד תעמולת הזוועה של היהדות העולמית נכנס לתוקפו בכל רחבי ברלין והרייך. אני עורך סיור ברחובות כדי להתמצא. כל העסקים היהודיים סגורים. אנשי ס־א ניצבים בפני הכניסות. הציבור הוכיח סולידריות [הפגין תמיכה] מלאה בכל מקום. המשמעת היא מופתית. מחזה מרשים! הכל מתבצע בשקט מופתי... אחרי הצוהריים צועדים 150,000 פועלים מברלין אל הלוסטגרטן. הם עומדים לצידנו נגד תעמולת הזוועה בחו"ל. אווירת ניצחון שאין לתארה שוררת בכול... העיתונות פועלת במלוא הקצב. החרם הוא ניצחון מוסרי גדול לגרמניה. הוכחנו לעולם כולו שאנו יכולים לסמוך על האומה כולה, וזאת בלי שהדבר יביא להפרעות סדר, ולו גם הקטנות ביותר. הפיהרר שוב קלע אל המטרה. בחצות אנו מחליטים להפסיק את החרם. עתה אנו מצפים לתגובה של העיתונות והתעמולה שבחו"ל.

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגליות [עורכים], השואה בתיעוד – מבחר תעודות, יד ושם, תשל"ח, עמ' 40)

מקור 2 – מתוך הספר "גרמניה הנאצית והיהודים" שיצא בשנת 1997, מאת ההיסטוריון שאול פרידלנדר.

להלכה [בעיקרון] היה החרם עלול לגרום נזק כלכלי חמור לאוכלוסייה היהודית... ואולם למעשה, הפעולה הנאצית נתקלה בקשיים מיידיים.

התברר שהתושבים אדישים למדי לחרם, ויש מהם שאפילו התעקשו לקנות בחנויות "יהודיות". לפי [העיתון הגרמני] 'פוליקשר בֶּאובכטר'... קונים אחדים ב[עיר] הנובר ביקשו להיכנס בכוח לחנות בבעלות יהודית. במינכן, בעקבות ההודעות החוזרות ונשנות על החרם הקרֵב, התנהל מסחר עֵר כל כך בחנויות בבעלות יהודית בימים האחרונים של חודש מרס (הציבור עדיין לא ידע כמה זמן יימשך החרם) עד ש[העיתון] 'פוליקשר בֶּאובכטר' קונן [התלונן] על "תושבים חסרי בינה אלה, הדוחפים בכוח כסף שהרוויחו בזיעת אפם לידיהם של אויבי העם ומוציאי דיבה ערמומיים". ביום החרם בתי עסק יהודיים רבים נשארו סגורים או נסגרו מוקדם. המוני סקרנים חסמו את הרחובות ברבעים המסחריים של מרכז העיר כדי לצפות באירוע בהתרחשותו: הם היו פסיביים [לא פעילים], אבל בשום אופן לא גילו איבה ל"אויבי העם", כפי שציפו מהם מסיתי המפלגה.

(ש' פרידלנדר, גרמניה הנאצית והיהודים – שנות הרדיפות, 1933–1939, עם עובד, 1997, עמ' 37–38)

קטע ממקור מאת רוז'קה קורצ'אק, ובו היא מתארת את גירוש היהודים בעיר וילנה שבליטא מבתיהם לגטו, בספטמבר 1941.

אכן עוקרים אנו לגטו... בעיצומו של לילה גירשו [השוטרים] הליטאים את היהודים מבתיהם... אין כל היהודים מהלכים יחד. מובלים הם לפי הרחובות, הרבעים. המוני אדם עצומים, אנדרלמוסיה [מהומה] של זקנים וילדים, בעלי מום שיש לסוחבם ותינוקות המובלים בעגלות ילדים. בני אדם נוטשים את בתיהם, שבהם ראו אור עולם [נולדו], חיו, סבלו ורוו נחת [נהנו], ויוצאים לדרך סמויה וסתומה. מכל רכושם נשאר להם עתה הצרור הדל הנישא על גבם.

מרובים היהודים המוסרים רהיטים וחפצים בידי פולנים מוּכָּרים, שכנים. במיוחד נמסר הרבה לשוערי הבתים, אגב בקשה שישמרו על החפצים בשכר תשלום שיינתן בעין יפה. השוערים, כמובן, נוטלים הכול. "חפציכם יהיו תמיד לרשותכם" - אומרים הם - "אצלנו בטוחים הם". כולם מביעים השתתפות בצער, אך אין מספיקים להצניע [להסתיר] את קוצר רוחם, את רצונם העַז להיפטר כבר משכניהם, את רעידת הידיים התאוותנית [בתאווה רבה], שעה שהן מושטות לנטילת הרכוש היהודי...

בה בעת משתרכים [הולכים באיטיות] מרחובות אחרים המונים המובלים בליווי שוטרים. לפי הפקודה חייבים הם להזדרז בהליכתם. בני אדם קורסים מיגיעה תחת נטל צרורותיהם. מכות שהונחתו בקַת רובה מאלצות אותם להתרומם ולשרך דרכם...

ברחוב זאבאלנה מול סטראשון נעצרים ההמונים. [השוטרים] הליטאים מצווחים בקול "לעמוד!" והכול עומדים.

(ר' קורצ'אק, להבות באפר, מורשת [בית עדות על שם מרדכי אנילביץ] וספריית פועלים, הקיבוץ הארצי, 1965, עמ' 18)

כרטיס ציר (נציג) של פאולינה רוזנבלום שהשתתפה בקונגרס הציוני השני (1898).

[תיאור כרטיס הציר: כרטיס מאויר. במרכזו כתובת בגרמנית: "II. Zionisten-Congress in Basel." "Delegirten-Karte für Fräulein Pauline Rosenblum" (השם בכתב יד).
חיצים בשולי הכרטיס מסבירים: "הקונגרס הציוני בבזל"; "כרטיס ציר (נציג)"; "עבור גברת פאולינָה רוזנבלום".
באיור: משמאל, בתוך עיגול – יהודים בבגדים מסורתיים מתפללים ליד הכותל המערבי; בחלק העליון – איכרים עובדים בשדה (אחד זורע מתוך שק, אחר עובד עם מריצה), ובצידם עצים וגבעות; במרכז, בתוך קשת בסגנון מזרחי – מגן דוד ובתוכו אריה; בשוליים – צמחייה וגפן. בפינה השמאלית התחתונה – חתימת המאייר.]

(א' אורן, העם היהודי ארץ־ישראל ומדינת ישראל 1880–1939, חלק א', מרכז זלמן שזר וכתר, עמ' 146)

קריקטורה של הצייר אריה נבון שפורסמה בתאריך 5/8/1943.

[תיאור הקריקטורה: הקריקטורה בנויה משתי תמונות זו מעל זו.
בתמונה העליונה, שמתחתיה כתוב "1939": שורה ארוכה של חיילים גרמנים בקסדות פלדה, עם סרט צלב קרס על השרוול, צועדים בצעד אחיד ובראש מורם, במגפיים גבוהים, וכידונים שלופים על רוביהם.
בתמונה התחתונה, שמתחתיה כתוב "1943": שורה של חיילים עם סרט צלב קרס על השרוול, ידיהם מורמות מעל הראש לאות כניעה, ראשם מושפל, חלקם חבושים בראשם, בגדיהם קרועים ומטולאים, חלקם יחפים או נועלים מגף אחד בלבד.
בפינה הימנית התחתונה – חתימת הצייר: אריה נבון.]

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

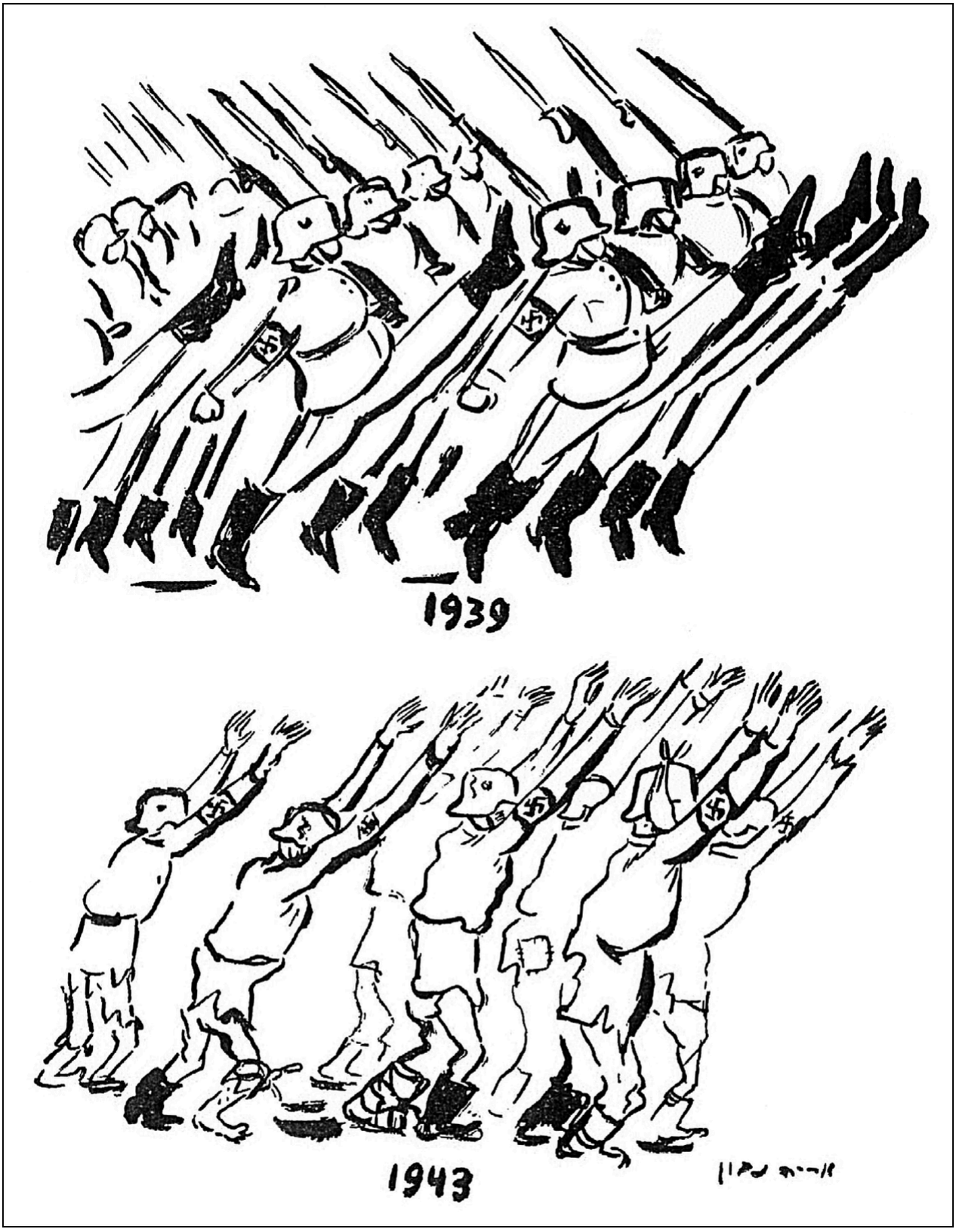

(א' נבון, בחזית ובעורף, עם עובד, תש"ה, עמ' 20)

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history